

فصلنامه بین المللی قانون یار

License Number: 78864 Article Cod: 2018Y3N8A23 ISSN-P: 2538-3701

بررسی حقوقی بیمه اجرت المثل زوجه در حقوق موضوعه ایران

(تاریخ دریافت ۱۳۹۷/۱۱/۱۵، تاریخ تصویب ۱۳۹۸/۰۲/۱۲)

مهدی رضایی زاده

مدرس دانشگاه و کارشناس دادگستری در امور خانواده

چکیده

امروزه جوامع بشری بیش از پیش به اهمیت و استحکام بنیان خانواده در سلامت جامعه پی برده اند، اهمیت این موضوع از آن جهت است که خانواده رکن اساسی و ریشه ای هر جامعه می باشد که سلامت آن اثر مستقیم در سلامت و موفقیت در سطح اجتماع دارد. از این رو قدرت ها برای حفظ این نهاد به دنبال راه حل های سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و حقوقی می باشند که در سایه آن بتوان دوام و امنیت خانواده را تضمین نمود، در دین اسلام از همان ابتدا به موضوع خانواده، زن و مرد، که ارکان اصلی خانواده هستند بسیار توجه شده است به همین دلیل تکالیفی که زن و شوهر نسبت به یکدیگر برای رسیدن به آرامش و تعالی نیاز دارند را معرفی و تبیین نموده و آنها را ملزم به رعایت آن کرده است، از حقوق زوج تمکین زوجه و از حقوق زوجه که باید زوج آن را ادا نماید می توان از مهریه و نفقه و اجرت المثل و نحل نام برد. که اصطلاحاً از آن به عنوان حقوق مالی زوجه یاد می کنیم. مهریه و نفقه در ایام زوجیت و اجرت المثل و نحل پس از طلاق به زوجه تعلق می گیرد و از حقوق مالی زوجه محسوب می گردد که جنبه حمایتی دارد، امروزه پرداخت حقوق مالی زوجه در اغلب موارد با موانعی روبرو شده است.

۹۹

بخش اول: کلیات

در کتاب های فقهی شرایط استحقاق اجرت المثل را این می داند که (عمل در عرف و عادت دارای اجرت باشد. و شان عامل اقتضا کند که برای چنین عملی اجرت بگیرد)^۱ رعایت این شرط ضروری به نظر می رسد، و همچنین در قانون هر کس بر حسب امر دیگری اقدام به عملی کند که عرفاً برای آن عمل اجرتی باشد و یا شخص عادتاً مهبای آن عمل باشد عامل مستحق اجرت عمل خود خواهد بود مگر اینکه معلوم شود قصد تبرع داشته است)^۲ دلیلی که پرداخت اجرت المثل را در معاملات جایز می داند قاعده احترام عمل مسلم است که روایتی که دلالت صریحی بر این قاعده دارد روایت ابوبصیر از رسول خدا می باشد (سباب المومن فسوق و قتاله کفر و اکل لحمه معصیه و حرمه ماله کحرمه دمه) در این روایت حرمت مال به حرمت خون و جان تشبیه شده که حاکی از توجه و احترام به مال مسلم است زیرا در اسلام فقه برای خون و جان اهمیت زیادی قائل شده است.^۳ یکی از مهم ترین تحولاتی که در روابط مالی زن و شوهر در سال های پس از انقلاب اسلامی ایران رخ داد تصویب قانون اصلاح مقررات مربوط به طلاق در سال های نه چندان دور است این قانون اولین بار در حقوق ایران، (نحله و اجرت المثل) تاسیس حقوقی شد این قانون پرداخت اجرت المثل و نحله را جزء حقوق زنان بعد از انحلال زوجیت می داند که در شرایط خاص به زن تعلق می گیرد. اجرت المثل در قبال کارهای زن در منزل با قصد عدم تبرع و دستور مرد پرداخت می شود و نحله بخششی از طرف زوج به زن تعلق می گیرد که با قصد تبرع زن صورت گرفته است. (ماده واحده قانون اصلاح مقررات مربوط به طلاق دارای تبصره است که در تاریخ ۱۳۷۰/۱۲/۲۱ در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید تبصره ۶ این ماده واحده مورد اختلاف مجلس و شورای نگهبان قرار گرفت، مجمع تشخیص نظام در اجرای اصل ۱۱۲ قانون اساسی در ۱۳۷۱/۸/۲۸ آن را بررسی و با اصلاحات زیر مورد تایید قرار داد.)

^۱حلی، ج ۲، ص ۱۸

^۲ماده ۳۳۶ قانون مدنی

^۳مصطفوی ص ۲۴

بخش دوم: از شروط استحقاق اجرت المثل زوجه

شروط اساسی باید ایجاد شده باشد تا دادگاه زوج را مجبور به پرداخت اجرت المثل بنماید.

۱- کار در منزل به دستور مرد صورت گرفته باشد.

۲- قصد زن از انجام کار عدم تبرع باشد.

۳- هنگام طلاق یا بعد از احراز عدم سازش در دادگاه باشد.

۴- به درخواست زن صورت نگیرد و اگر به درخواست مرد باشد نباید ناشی از تخلف زن از وظایف همسری یا سوء اخلاق او باشد.

البته اگر اجرت المسمی در هنگام عقد نکاح تعیین شده باشد نوبت به اجرت المثل نمی رسد. ضمان مالم یجب یعنی ضمانت مالی که بر ذمه کسی ثابت نشده است. که تعدادی از فقها آن را پذیرفته اند و تعدادی نیز آن را نپذیرفته اند، فقها در باب ضمان دو چیز را در مضمون شرط کرده اند: یکی آن که مضمون مال باشد و دیگر آن که بر ذمه کسی ثابت شده باشد. در مال بودن اجرت المثل ایرادی نیست زیرا چون در دسته حمایت های مالی زن بعد از طلاق قرار می گیرد و باید (مالیت داشته باشد)^۱، در مورد ضمان اگر سبب اجرت المثل را طلاق بدانیم در دوران نکاح ضمانت آن ناممکن می باشد، زیرا طلاق محقق نشده و همچنین ضمان مالم یجب می باشد و این در صورتی است که، اگر طلاق محقق گردد، پرداخت اجرت المثل حال می شود. و در ذمه مرد قرار می گیرد. و بیمه گر نسبت به پرداخت عین تعهد فعلی نموده است و منشاء در آن نیز فعلی می باشد و اما در صورتی که قبول تعهد بعدی کند ضمان مالم یجب نیست زیرا جبران خسارت در بیمه موکول به زمان آینده است. مگر اینکه زمانی برای آن مشخص شود، که باز هم محل اشکال می باشد. یعنی بیمه گر در انشای تعهد بیمه اجرت المثل تعهد نکند که به مجرد عقد و جوه بیمه ای را به بیمه گذار پرداخت می کند. بلکه تعهد خود را مبنی بر پرداخت سرمایه یا وجه بیمه موکول به وقوع خطر کنند. که البته در مورد زن و مردی که از هم متارکه نموده اند این امر سخت و کمی بعید به نظر می رسد. اما اگر سبب تحقق اجرت المثل را عقد جعاله بدانیم که در آغاز نکاح بین

^۱ ماده ۱۹۰ قانون مدنی

آنها مقرر شده است، بیمه کردن آن در دوران زوجیت بدون اشکال است، ولی باید موکول به زمانی در آینده باشد، زیرا به تدریج بر ذمه مرد قرار می گیرد، و ضمانت از اجرت المثل حال شده خلاف طبیعت بیمه است.

بند اول: قواعد حاکم بر بیمه اجرت المثل

الف) اوفوا بالعقود: از جمله دلایل صحت عقود که به آن استدلال می شود سوره مائده آیه ۱، یا ایها الذین اوفوا بالعقود می باشد، آنچه فهمیده می شود این است که باید به مقتضا و لوازم عقود و قرار دادهای خود پایبند باشید. از این رو فقها از اوفوا، به دلیل اینکه امر می باشد لزوم نفس عقد و التزام به مفاد آن را استفاده نموده اند. با توجه به معنای عقد نیز که بستن و گره زدن می باشد، معامله هایی که حصول آنها بر انشای دو طرف متوقف شده عقد می گویند. و به دلیل (الف و لام که بر سر عقود آمده است افاده عموم می کند)^۱ و هر عقدی را در عرف شامل می شود. پرداخت اجرت المثل با تحقق شرایط ضروری است که از سوی مرد به زن منتقل شود. و بیمه اجرت المثل نیز جزء عموم قرار می گیرد. و صحیح است. اصل صحت از اصولی است که از این آیه فهمیده می شود. و می توان به جواز و صحت بیمه اجرت المثل نظر داد مگر موردی باشد که آن را از صحت خارج کند. اجرت المثل باید از سوی مرد بعد از انجام عمل پرداخت شود.

ب) تجاره عن تراض: در سوره نساء آیه ۲۹ تجاره عن تراض، رضایت طرفین را در عقود لازم می داند همان طور که در قانون مدنی به آن اشاره شده یکی از شرایط اصلی صحت عقود، قصد و رضای طرفین می باشد و اجرت المثل حقی است که با تعیین دادگاه باید به زوجه پرداخت شود و دینی است که بعد از انحلال نکاح بر پرداختش الزام می گردد، اما همانطور که گفته شد اجرت المثل با عقد جعاله تعیین و بعد از انجام عمل، حال شده و بر ذمه پرداخت کننده مزد ثابت می گردد. بیمه گر عقد بیمه حال شده را باید با رضایت زوجه بیمه نماید چون او مالک دین است.

ج) المومنون عند شروطهم: المومنون عند شروطهم از چنان اعتباری برخوردار است که به عنوان یک قاعده فقهی بین فقها معروف است. شروط جمع شرط است معنای شرط این است که چیزی

^۱ حجه الاسلام احمد جمالزاده، بیمه عقد مستقل، مجله پژوهش های اسلامی دانشکده ادبیات و علوم انسانی سال دوم شماره سوم، پاییز

که چیز دیگر به آن متوقف می شود، در فصل گذشته، معانی مختلف قابل برداشت را از شرط گفتیم که گاهی به معنای ربط و تعلیق و یا عهد و پیمان و التزام و الزام گفته می شود. (اما آنچه ملاک قرار می گیرد فهم عرف و ظهور معنای شرط در نزد عقلا است و آنچه مورد استعمال قرار می گیرد شرط به معنای الزام و التزام و ربط و تعلیق می باشد زیرا معنای عهد و التزام نوعی وابستگی و ارتباط به چیزی است، مثلاً وقتی کسی عهد می نماید، ذمه خود را به آن مرتبط و وابسته می سازد و به انجام آن ملتزم می شود.

هدف از بیمه اجرت المثل باید ایفای تعهد باشد و زن بر اجرت المثل حال شده و گذشته راضی باشد زیرا دین حال است ولی در اجرت المثل آینده نوعی تعهد به شخص ثالث مشاهده می گردد. اما اگر سبب پرداخت اجرت المثل را طلاق بگیریم، تعهدی که بین زوج و زوجه بعد از انفصال نکاح به پرداخت اجرت المثل ایجاد می شود، فاصله ای نیست، یعنی به محض طلاق، اجرت المثل تعیین و پرداخت می شود. بنابراین نمی توان گفت تعهد به نفع شخص ثالث خواهد بود. و بیمه دین حال شده صحیح نیست.

د) شرط ضمن عقد: در جعاله پرداخت اجرت المثل زمانی محقق می گردد که عمل و کاری که به انجام آن مامور بوده انجام شده باشد و اجرت المثل زوجه نیز از قوانین جعاله مستثنا نیست زیرا وضع اجرت المثل برای زوجه تاریخچه چندانی ندارد و به قوانین مشابه موجود باز می گردد. مرد باید در طول دوران زوجیت آن را به صورت ماهیانه و سالیانه و به هر شکلی که مقرر شده بوده است پرداخت می کرده است به دلیل اینکه دستور زوج و عدم تبرع از آغاز نکاح معلوم بوده، و دادگاه آخرین فرصت را برای پرداخت اجرت المثل طلاق اعلام می نماید. شرکت های بیمه می توانند عقد بیمه را در دوران نکاح انجام داده و اقساط بیمه را از بیمه گذار دریافت نمایند تا در صورت وقوع طلاق آن را بپردازند.

ه) الناس مسلطون علی اموالهم: این حدیث از چنان اهمیتی برخوردار است که به شکل یک قاعده در آمده است، که به آن قاعده تسلیط می گویند یعنی مردم بر اموال خودشان مسلط هستند و اختیار دارند، بیمه اجرت المثل زوج یا زوجه اگر به معامله با بیمه گر می پردازند باید دارای حق مالکیت در باره آنچه بیمه می کنند باشند. اگر بیمه گذار زوج باشد باید مالک آنچه بیمه کند باشد و از آن جهت که اجرت المثل آینده مالی است که هنوز بر ذمه اش ثابت نشده بر این امر اختیار

دارد و می‌تواند آن را بیمه نماید. و اگر بیمه‌گذار زوجه باشد تنها می‌تواند اجرت المثل‌ی که بر ذمه مرد ثابت شده و مربوط به حال و گذشته است بیمه نماید اما در اینجا نیز اشکال پیش می‌آید.

آیا زوجه می‌تواند بیمه‌گذار باشد؟ در پرداخت اجرت المثل متعهد مرد می‌باشد. و مرد تعهد خود را بیمه می‌نماید، و در واقع طرف معامله بیمه و پرداخت‌کننده اقساط می‌باشد. اگر چه تأمین‌ی برای زن محسوب می‌گردد. اگر بیمه‌گذار زوجه باشد باید اقساط بیمه را نیز پرداخت نماید. پس هیچ ادای دینی از طرف زوج صورت نگرفته است. در نتیجه بیمه کردن اجرت المثل و مهریه و نفقه از سوی زوجه ممکن نیست. اجرت المثل بدهی مسلمی است که بر عهده مرد بعد از صدور گواهی عدم سازش و تعیین اجرت المثل توسط دادگاه می‌باشد، همانطور که گفته شد شخص وقتی چیزی را بیمه می‌کند محقق نیست بلکه وقوع در آینده است. در مهریه نیز این مسئله مشاهده می‌شود ولی ما گفتیم اگر زن به تسلیم آن در آینده رضایت دهد این مشکل تا حدودی حل خواهد شد. و بیمه مهریه حال را بیمه نمی‌کند. در بیمه نفقه نیز عقد بیمه متوجه نفقه‌هایی است که موعد آن نرسیده است. در اجرت المثل به دلیل انفصال نکاح و جدایی کامل زن و مرد این امر بعید به نظر می‌رسد، زیرا اجرت المثل خود حق العمل‌کارهایی است که سالها انجام داده است، مگر اینکه زن بر موکول شدن بر آینده رضایت دهد. اما گفته می‌شود بدهی مسلم را می‌شود بیمه نمود. اما آنچه در بیمه نامه مشاهده می‌شود پرداخت بدهی مسلم با تاخیر در آینده با تحقق شروط مقرر می‌باشد از این رو ما عقیده داریم به دلیل حدیث الناس المسلمون علی اموالهم، رضایت زن برای اینکه پرداخت بدهی به آینده موکول شود ضروری است. در غیر این صورت مخالف شخصی بودن قرار داد هاست. و به دلیل اینکه یکی از شروط پرداخت اجرت المثل عدم تبرع و دستور مرد می‌باشد بیمه کردن اجرت المثل زن، ظلم آشکاری از طرف مرد در تاخیر در پرداخت حق زن می‌باشد.

بند دوم: بیمه اجرت المثل و شرایط صحت عقود در قانون مدنی

(بیمه، عقدی است که به موجب آن یک طرف تعهد میکند در ازای پرداخت وجه یا جوهی در صورت وقوع و بروز حادثه خسارت وارده بر او را جبران نموده یا وجه معینی بپردازند)^۱ بنابراین

^۱ ساسان نژاد، امیر هوشنگ، مجموعه قوانین و مقررات بیمه، ماده ۱، صفحه ۵

در ماده ۱۹۰ قانون مدنی آمده است (بیمه همچون سایر قراردادها باید تابع قواعد عمومی قراردادها باشد و از شرایط اساسی صحت عقود و معاملات پیروی نماید)

۱- قصد طرفین و رضای آنها که انشاء را شامل می شود، (عقد محقق می شود به قصد انشاء به شرط مقرون بودن به چیزی که دلالت بر قصد دارد.) (ماده ۱۹۱ قانون مدنی.)

قصد و رضا شامل ایجاب و قبول می گردد. در عقد بیمه، بیمه گذار بعد از پیشنهاد قرارداد، مسئول ایفای تعهد منظور در قرار داد است و ایجاب کننده محسوب می گردد و بیمه گر شرکت‌های بیمه هستند که قبول کننده می باشند و انشای عقد بیمه تکمیل فرم پیشنهاد بیمه توسط بیمه گذار (ایجاب) و بیمه گر با بررسی و ارزیابی و تایید آن (قبول) منعقد کننده عقد و قرارداد می باشند. بیمه اجرت المثل اگر مربوط به زمان حال و گذشته باشد، باید با رضای زوجه باشد، زیرا او مالک دین است و دوباره باید بپذیرد که که توسط قرار داد بیمه گر و بیمه گذار موکول به آینده شود.

۲- اهلیت طرفین (متعاملین باید برای معامله اهلیت داشته باشند) (ماده ۲۱۰ قانون مدنی). اهلیت عبارت است از (توانایی قانونی که یک نفر برای انجام امری).^۱ و در ماده ۲۱۱ قانون مدنی آمده است (برای اینکه متعاملین اهل محسوب شوند باید عاقل، بالغ و رشید باشند). که بیمه را نیز شامل می گردد. در صورتی که بیمه گذار یا بیمه گر این شرایط را نداشته باشند عقد نافذ نیست.

۳- مورد معامله: (مورد معامله باید مال یا عملی باشد که هر یک از متعاملین تعهد تسلیم یا ایفاء آن را می کند) (ماده ۲۱۴ قانون مدنی)، موضوع مورد معامله و جامع مشترک همه بیمه ها تامین امنیت و آرامش خاطر است. همچنین بیمه اجرت المثل می تواند فرد را در ایفای تعهد خود کمک نماید وزن را به حقی که باید به او پرداخت شود می رساند.

۳-۱- همچنین مورد معامله باید مالیت داشته که اجرت المثل دارای این مالیت می باشد به دلیل اینکه کارهایی که زوجه در منزل انجام می دهد از جهت مالی قیمت گذاری می گردد و معادل قیمی آن یعنی دست مزد به او پرداخت می شود.

^۱ جمال‌زاده، احمد، نظری فقهی به مسأله بیمه، مجله علوم انسانی، صفحه ۷

۲-۳- معامله متضمن منفعت عقلانی مشروع باشد که در بیمه همان خطری است که مال شخص یا مسئولیت مدنی فرد بیمه شده به خاطر آن تحت پوشش قرار می گیرد و دارای موضوع می باشد. و مشروعیت معامله که شامل هدف عقلایی است، ایجاد احساس امنیت و رسیدن به آرامش را منجر می گردد و منفعت معقول محسوب می شود. از این رو رسیدن به حق و حقوق قانونی و شرعی زوجه که پشتوانه مالی مناسبی در آینده برای او خواهد بود، و به مرد در صورت عدم توانایی در اجرای تعهد و پیشامد ناگوار که آن را از پرداخت اجرت المثل ناتوان می نماید، کمک می کند.

۳-۴- عوضین در معامله بایستی معلوم باشد و مبهم نباشد. و در مورد قرارداد بیمه که متعاملین تعهد ایفای آن را می نمایند از سوی بیمه گذار پرداخت قسط و از سوی بیمه گر متعهد شدن بر پرداخت اجرت المثل در هنگام بروز خطر می باشد. مورد معامله در صورتی معلوم است که مقدار، جنس و وصف آن معین باشد. و بیمه گردد ماده ۱۲ و ۱۳ و ۱۱ که در فصول گذشته به توضیح آنها پرداختیم به مشخص نمودن کامل موضوع معامله همراه با صداقت و حسن نیت تاکید دارد، اما در قانون مدنی آمده است: در مواردی که موضوع معامله کلی است، تعیین مقدار، جنس و وصف اساسی کافی است و وصف مرغوبیت کالا می تواند در قرارداد مبهم بماند.

بخش سوم: اصول بیمه و بیمه اجرت المثل

اصل مشارکت: یکی از اصولی که ممکن است در بیمه اجرت المثل در ابتدا نقض شود اصل مشارکت و نفع بیمه ای است اکثر خانواده های ایرانی و شاید تمام خانواده ها در ایران مردان به زنان به کار در منزل دستور نمی دهند و زنان نیز به قصد گرفتن مزد به این کار مبادرت نمی نمایند، و نفقه را برای گذران زندگی کافی می دانند از این جهت تعداد معدودی باقی می مانند. اگر این تعداد کم هم به بیمه کردن اجرت المثل مبادرت کنند. باز هم اصل مشارکت و تعدد بیمه که موجب کم بودن اقساط بیمه و پرداخت وجوه بیمه رد زمان مقرر است رعایت نمی شود و لازم می آید که شرکت های بیمه به تبلیغ از این بیمه بپردازند، که رواج این مسئله بار اجتماعی خطرناک و بزرگی در بر خواهد داشت. و خانواده ارزش انسانی خود را از دست خواهد داد.

اصل جانشینی: یکی از اصول دیگری است که در هر سه بیمه مورد سوال واقع می گردد، یعنی وقتی که مرد پرداخت مهریه و نفقه و اجرت المثل آینده را به بیمه واگذار نماید، آیا (حقوق عرفی و قانونی که به استناد آن بیمه گر می تواند پس از پرداخت غرامت به بیمه گذار به نمایندگی از طرف وی شخص یا اشخاص ثالثی را که مسئول خسارت وارده به بیمه گذار بوده اند به نفع خود تعقیب قانونی کند)^۱ محقق خواهد شد. و یا زن در زمان بروز خطر نباید به بیمه گذار که متعهد به اوست رجوع نماید. این مسائلی است که در این سه بیمه باید مشخص گردد، به نظر می رسد بیمه گر این اجازه را دارد، تا مدرک قابل قبولی بر عدم تبانی و سوءاستفاده از بیمه گذار یا بیمه شده دریافت نماید ولی به دلیل اصل حسن نیت نیز از تجسس در روابط زوجین باید جلوگیری شود، و همچنین در مورد اینکه پرداخت نفقه و مهریه و اجرت المثل از طرف بیمه، مرد را از مورد تعهد بری می نماید باید گفت اگر عقد بیمه را ضامن بدانیم با تعهد ضامن مضمون عنه بری است ولی ما معتقدیم که بیمه عقد مستقلی می باشد، در نتیجه مرد از حقوق دیگر بری نخواهد بود و زن می تواند به زوج رجوع نماید این مورد هر سه بیمه را مهریه، نفقه و اجرت المثل را در بر خواهد گرفت. در بیمه نفقه به دلیل آنکه سبب نکاح می باشد و به دلیل شرایط صحیح و عادلانه که پیشنهاد شد چون تعداد فرزند و مدت دوام زندگی به غیر از مرگ و طلاق امری پسندیده است زیرا به علاوه ادای دین از سوی مرد، هدف رشد و دوام خانواده است. اما در بیمه اجرت المثل به دلیل اینکه فرصت نهایی پرداخت اجرت المثل طلاق می باشد و از طرف دادگاه رسیدگی می گردد خانواده هایی را که با قرار اجرت المثل با یکدیگر زندگی می کنند را به جدایی ترغیب می نماید. و اجرت المثل حق الزحمه کارهایی است که زن مدت‌ها به امر مرد انجام می داده، می توان گفت تنها هدفی را بیمه اجرت المثل دنبال خواهد کرد کمک به ادای دین مرد می باشد و حقی که باید به زن ادا شود مورد نظر است، در نتیجه این بیمه باعث گسترش بیشتر طلاق و بیشتر شدن دعوا بر سر اجرت المثل می شود. زنان ایرانی با قصد تبرع همه کارهای منزل را انجام می دهند با پررنگ کردن این موضوع میزان مطالبه اجرت المثل در دادگاه‌ها بالا می رود. و بنیان خانواده‌ها را با خطرات بزرگی روبه رو می نماید. و همچنین ازدواج و طلاق به شکل یک شغل برای زنان

^۱ جلیل فتواتی، اصل آزادی قراردادی: قرار دادها و شروط غیر عادلانه، مجله فقه و اصول، پورتال مقالات علمی علوم انسانی، ص ۱۴۶

در خواهد آمد و دیگر خانواده محل آرامش و ابراز عواطف برای اعضای خانواده نخواهد بود. چیزی که واضح است زمان تسلیم اجرت المثل در زمان احراز عدم سازش می باشد، و سرمایه بیمه زمانی به زوجه تعلق می گیرد که این شرط محقق شده باشد. در حالی که زن و شوهرانی که با یکدیگر پیمان زناشویی می بندند هیچ گاه با احتمال عدم سازش و جدایی با یکدیگر ازدواج نمی کنند و این بیمه با توجه به شرایط تحقق اجرت المثل ناممکن می باشد و در صورت امکان جامعه اسلامی را دچار تزلزل می نماید در صورتی که اجرت المثل بیمه شود با توجه به شرایط استحقاق زن خانواده و به طور کلی جامعه دچار ضرر و زیان می گردد.

نتیجه گیری

در نتیجه گیری نهایی و پایانی تمام مطالب فوق باید گفت در اجرت المثل به دلیل شباهتی که با عقد جعاله دارد می گوئیم در زمانی که عقد جعاله صورت می گیرد سبب محقق شده و می توان آن را بیمه کرد به شرط آنکه موکول به آینده باشد. زیرا چیزی بر ذمه زوج ثابت نشده است. اگر پرداخت اجرت المثل را نوعی عقد جعاله در نظر بگیریم که زن و شوهر در آغاز نکاح به آن توافق نموده اند. پس سبب ضمانت که همان عقد جعاله می باشد به وجود آمده است. بنابراین اگر بیمه را نوعی ضمان بدانیم، می توان اجرت المثل را ضمانت کرد. اما به دلیل اینکه بیمه ضمانت حال را به دلیل ضمان مالم یجب بیمه نمی نماید. تنها در مورد بیمه اجرت المثل در زمان آینده محقق خواهد بود. حتی اگر بیمه را عقدی مستقل بدانیم به دلیل اینکه سرمایه حال شده در تعهد بیمه قرار نمی گیرد این امر غیر ممکن است. اجرت المثل زمانی به زوجه پرداخت می گردد که طلاق صورت بگیرد و دادگاه بر این امر اقدام خواهد نمود، و این امر نشان می دهد پرداخت سرمایه بیمه در هنگام یا بعد از طلاق امری ناممکن و بیهوده است، زیرا زوج و زوجه قبل از اینکه از هم جدا شوند تمام حقوق یکدیگر را می پردازند. همچنین شرایط پرداخت بیمه نفقه مانند بیمه اجرت المثل می باشد ولی آنچه به نظر می رسد، مورد قبول بودن بیمه نفقه و پسندیده بودن رواج یافتن آن می باشد برخلاف بیمه اجرت المثل. به طور کلی آنچه در مورد بیمه مهریه، نفقه و اجرت المثل قابل ذکر است بیمه حقوق مالی زوجه اعم از مهریه، نفقه و اجرت المثل، راهکار مناسبی جهت رفع نابسامانی ها نخواهد بود، اگرچه با عموم ادله جواز آن را صادر نمودیم ولی اشکالات

ثانوی که در این عقود وارد می شود و آن را دچار شبهه می نماید، از جمله ربا و ضمان مالم یجب و... ، رضای زوجه در ایجاد عقد بیمه مهریه به دلیل مالکیتش ضروری به نظر می رسد و همچنین مهریه و نفقه بدهی قطعی هستند که برای تمام افراد روی خواهد داد که باید در هر صورت ادا نماید پس در اینجا صحبت از خطر احتمالی که در بیمه مطرح می باشد نیست، اینکه در حقوق زنان خلل ایجاد نماییم تا آمار زندانیان مرد پایین بیاید راه درستی به نظر نمی رسد. و با بیمه حقوق مالی زوجه نه تنها زن را در مطالبه حق خود با مشکل مواجه خواهد کرد، نقش حمایتی خود را از دست خواهد داد، موجبات تبانی در طلاق و تعدد زوجات و فروپاشی و اختلاف در خانواده را در پی خواهد داشت و با پررنگ کردن این ابزار مهریه و نفقه و پررنگ نمودن ابزاری به نام اجرت المثل جامعه را دچار تزلزل بیشتری خواهد نمود و چه بسا آرمان خانواده هایی که در کمال آرامش ولی در مشکلات اقتصادی با یکدیگر سازش می کنند و به سر می برند را تغییر خواهد داد این نکته که فرهنگ سازی موجب ثبات در جامعه و خانواده می گردد و نقش بسزایی را ایفا مینماید نباید از نظر دور داشت، در پایان باید گفت شاید بتوان با مطالعه بیشتر و سعی در منطبق کردن بیمه حقوق مالی زوجه با عموماًت و پی ریزی آن در بیمه های دیگر با تغییر شرایط آن به آن مشروعیت بخشید و از ربوی بودن خارج نمود اما در نظر داشته باشیم که مصلحت جامعه و رکن اساسی آن یعنی خانواده چه چیزی را طلب می کند.

منابع و مأخذ

قرآن کریم و بعد

- ۱- اردبیلی، احمد بن محمد، زبده البیان فی أحكام القرآن، انتشارات المكتبة الجعفریة لإحياء الآثار الجعفریة، تهران، چاپ اول ۱۴۰۳ ق
- ۲- اردبیلی، احمد بن محمد، مجمع الفائدة و البرهان فی شرح إرشاد الأذهان، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، قم - ایران، چاپ اول، ۱۴۰۳ ه ق
- ۳- حکیم، سید محسن، منهاج الصالحین، انتشارات لطفی، چاپ چهارم، تهران، ۱۳۵۳
- ۴- حلی، علامه، حسن بن یوسف بن مطهر اسدی، منتهی المطلب فی تحقیق المذهب، انتشارات مجمع البحوث الإسلامیة، مشهد - ایران، چاپ اول، ۱۴۱۲ ه ق
- ۵- حر عاملی، محمد حسن، وسائل الشیعه، انتشارات دار احیاء التراث العربی، بیروت
- ۶- حلی، جمال الدین، احمد بن محمد اسدی، المذهب البارع فی شرح المختصر النافع، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ اول، ۱۴۰۷ ه ق
- ۷- حلی، فخر المحققین، محمد بن حسن بن یوسف، ایضاح الفوائد فی شرح مشکلات القواعد، مؤسسه اسماعیلیان، قم - چاپ اول، ۱۳۸۷ ه ق
- ۸- خوئی، ابولقاسم، مصباح الفقاهه، انتشارات دارالهادی، چاپ اول، ۱۴۱۲ ق
- ۹- دزفولی، مرتضی بن محمد امین انصاری، کتاب المکاسب (للشیخ الأنصاری، ط - الحدیث)، کنگره جهانی بزرگداشت شیخ اعظم انصاری، قم، چاپ اول، ۱۴۱۵ ه ق ۲۶،
- ۱۰- صیمری، مفلح بن حسن (حسین)، تلخیص الخلاف و خلاصه الاختلاف - منتخب الخلاف، انتشارات کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی - ره، قم، چاپ اول، ۱۴۰۸ ه ق
- ۱۱- عاملی، کرکی، محقق ثانی، علی بن حسین، جامع المقاصد فی شرح القواعد، مؤسسه آل البيت علیهم السلام، قم چاپ دوم، ۱۴۱۴ ه ق

- ۱۲- عاملى، شهيد ثانى، زين الدين بن على، الروضة البهية فى شرح اللمعة الدمشقية (المحشى - كلاتر)، كتابفروشى داورى، قم، چاپ اول، ۱۴۱۰ ه ق
- ۱۳- عاملى، شهيد ثانى، زين الدين بن على، مسالك الأفهام إلى تنقيح شرائع الإسلام، ۱۵ جلد، مؤسسه المعارف الإسلاميه، قم - ايران، اول، ۱۴۱۳ ه ق
- ۱۴- كلينى، ابو جعفر، محمد بن يعقوب، الكافى (ط - دار الحديث)، دار الحديث للطباعة و النشر، قم، چاپ اول، ۱۴۲۹ ه ق
- ۱۵- نجفى، صاحب الجواهر، محمد حسن، جواهر الكلام فى شرح شرائع الإسلام، دار إحياء التراث العربى، بيروت - لبنان، چاپ هفتم، ۱۴۰۴ ه ق
- ۱۶- يزدى طباطبايى، محمد كاظم: عروة الوثقى، ۲ جلد، انتشارات المكتبة العلميه الاسلاميه، بى تا
- ۱۷- امامى، سيد حسن، حقوق مدنى (امامى)، انتشارات اسلاميه، تهران
- ۱۸- تبريزى، جعفرى، محمد تقى، رسايل فقهى (علامه جعفرى)، انتشارات منشورات كرامت، تهران- ايران، اول، ۱۴۱۹
- ۱۹- ايمانى، باران، كتاب طلايى: حقوق مدنى ۲ (اموال و مالكيه)، انتشارات طلايى پويندگان دانشگاه، ۱۳۹۱ چاپ اول
- ۲۰- جمالى زاده، احمد، بررسى فقهى عقد بيمه، قم، انتشارات بوستان كتاب (دفتر تبليغات اسلامى)، اول، ۱۳۷۹
- ۲۱- جرجانى، سيد امير ابو الفتح حسيني، تفسير شاهى، انتشارات نويد، تهران، چاپ اول، ۱۴۰۴ ه ق
- ۲۲- جمالى زاده، احمد، نظرى فقهى به مساله بيمه، مجله علوم انسانى، پژوهشگاه علوم انسانى و مطالعات فرهنگى، شماره ۱
- ۲۳- حلى، مقداد بن عبد الله سيورى - مترجم: بخشايشى، عبد الرحيم عقيقى، كنز العرفان فى فقه القرآن - پاساژ قدس، قم - چاپ اول، ه ق

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی